
[2024-22-RE](#)

Causa 2024-22-RE

(Poupet c/ Principat d'Andorra)

Número de registre 181-2024. Recurs d'empara

Sentència del 12 de juliol del 2024

BOPA núm. 83, del 24 de juliol del 2024

En nom del Poble Andorrà;

El Tribunal Constitucional;

Atès l'escrit presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 8 d'abril del 2024, per la representació processal de la Sra. Nathalie Poupet, mitjançant el qual interposa un recurs d'empara contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 3 de la Batllia en relació amb les DP 7000077/2023, que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució, i, atès que demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que ordeni de manera urgent les mesures necessàries per fer cessar aquesta vulneració, que condemni en costes a l'Administració de Justícia per haver hagut de presentar aquesta empara i que declari que la recurrent té dret a ser indemnitzada pel perjudici sofert;

Vista la Constitució, especialment els articles 10, 41.2, 98 c) i 102;

Vista la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, especialment el títol IV, capítols primer i sisè;

Vist l'aute del Tribunal Constitucional del 10 de maig del 2024 que va admetre a tràmit, aquesta causa sense efectes suspensius;

Vist l'escrit d'al·legacions presentat i registrat al Tribunal Constitucional, el 28 de maig del 2024, pel

Ministeri Fiscal;

Vistes les conclusions formulades dintre de termini per la part recurrent i pel Ministeri Fiscal;

Escollat l'informe del magistrat ponent, Sr. Josep-D. Guàrdia Canela;

1. Antecedents processals davant les jurisdiccions ordinàries

1.1. El 15 de gener del 2021, la Sra. Nathalie Poupet va presentar una denúncia contra F. R. i contra tota altra persona de la qual la responsabilitat penal estaria compromesa per la presumpta comissió dels delictes majors d'apropiació indeguda, d'activitat bancària o financera il·legals i d'associació il·lícita.

1.2. El 9 de juny del 2021, el Ministeri Fiscal va acordar remetre les actuacions a la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia i va demanar la incoació de diligències prèvies contra diverses persones físiques i morals per uns presumptes delictes majors d'estafa qualificada, d'apropiació indeguda, d'activitat financera il·legal i de blanqueig de diners o valors, en què sol·licitava la pràctica d'un seguit de diligències d'instrucció amb caràcter urgent, en particular, declaracions, perquisicions i embargaments de béns.

1.3. Atesa la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia, el 30 de novembre del 2021, la representació processal de la Sra. Nathalie Poupet va presentar un escrit que requeria a aquest òrgan judicial que donés lloc a les diligències d'instrucció sol·licitades pel Ministeri Fiscal.

1.4. El 16 de març del 2022, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar un aute de bloqueig, de control bancari i d'embargament.

1.5. El 7 de novembre del 2022, la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 de la Batllia va dictar una providència que posava en coneixement de les parts l'atribució de la competència de la causa al batlle de reforç.

1.6. El 18 d'octubre del 2023, el batlle de reforç va dictar una providència mitjançant la qual informava que continuava sent coneixedor de la causa, però que a partir del 16 d'octubre estaria adscrit a la Secció d'Instrucció Especialitzada 3 de la Batllia i que la causa tindria una nova

numeració.

1.7. El 19 d'octubre del 2023, la representació processal de la Sra. Nathalie Poupet va presentar un escrit d'insistiment, en què al·legava la vulneració dels seus drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

1.8. El 26 d'octubre del 2023, la Secció d'Instrucció Especialitzada 3 de la Batllia va dictar un aute d'aclariment i de concreció, en què ratificava l'aute dictat el 16 de març del 2022.

1.9. El 8 d'abril del 2024, la representació processal de la Sra. Nathalie Poupet va interposar un recurs d'empara contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 3 de la Batllia en relació amb les DP 7000077/2023, que derivaria en una presumpta vulneració dels drets a un procés degut i a un judici de durada raonable, reconeguts a l'article 10 de la Constitució.

2. Argumentació jurídica

2.1. Argumentació de la recurrent

- La recurrent recorda que l'article 40 del Codi de procediment penal disposa que "*La instrucció de les diligències prèvies s'ha d'efectuar de manera abreviada, precisa i amb celeritat*".

- Si bé és cert que no es determina un lapse de temps concret, l'abundant jurisprudència constitucional en la matèria ha establert els criteris que s'han de tenir en compte per considerar si un determinat procés judicial ha sofert dilacions indegudes: la llarga durada en el temps, la manca relativa de complexitat de la causa, el risc de la demora, que la dilació no sigui deguda a la part que l'al·lega, i, la irrellevància del fet que la inactivitat sigui directament responsabilitat de l'òrgan judicial concernit.

- En aquest cas concret, la recurrent observa dos períodes particulars d'inactivitat: el primer, d'un lapse de 10 mesos, entre l'informe del Ministeri Fiscal del 9 de juny del 2021, mitjançant el qual es demanava l'adopció de diverses mesures conservatòries de caràcter urgent i l'aute dictat per la Secció d'Instrucció Especialitzada 1 del 16 de març del 2022.

- Durant aquest lapse de temps, l'òrgan judicial només havia de recollir les peticions del Ministeri

Fiscal, a bastament justificades amb la investigació policial. Aquesta inactivitat va permetre al sospitós principal fugir del Principat i ocultar els seus béns i actius, els quals haguessin pogut respondre de la responsabilitat civil *ex delicto*.

- El segon període d'inactivitat se situa entre l'atribució de la causa al batlle de reforç (providència del 7 de novembre del 2022) i l'aute del 26 d'octubre del 2023, dictat arran de l'escrit d'insistiment.

- D'aquests dos períodes se'n deriven perjudicis evidents, ja que no només el sospitós ha fugit amb tots els seus actius, sinó que el batlle no ha dut a terme cap de les peticions formulades pel Servei de Policia malgrat la gravetat dels fets investigats, així doncs, no ha lliurat cap ordre de detenció nacional, ni internacional.

- Per aquests motius, demana al Tribunal Constitucional que atorgui l'empara sol·licitada, que declari la vulneració dels drets esmentats, que ordeni de manera urgent les mesures necessàries per fer cessar aquesta vulneració, que condemni en costes a l'Administració de Justícia per haver hagut de presentar aquesta empara i que declari que té dret a ser indemnitzada pel perjudici sofert.

2.2. Argumentació del Ministeri Fiscal

- El Ministeri Fiscal considera que, amb l'escrit de denúncia presentat davant la Fiscalia el 15 de gener del 2021, la Sra. Nathalie Poupet es va reservar el dret de formular querella i/o acció civil davant el tribunal competent, i per tant d'esdevenir part en el procés. I que no consta que s'hagi constituït en part, ni que s'hagi presentat querella criminal, ni que s'hagi personat formalment en el marc del procediment, i, per tant, no ostenta cap legitimació activa.

- Primerament, estableix la diferència entre denunciant (article 36 del Codi de procediment penal) i querellant (article 39 d'aquest mateix Codi) i conclou que la recurrent, en tant que denunciant -condició que ella mateixa reconeix en el seu recurs d'empara-, no és part en el procediment, ja que va manifestar tenir la voluntat de formular querella, però aquesta no es va materialitzar.

- Seguidament, el Ministeri Fiscal reproduïx la jurisprudència del Tribunal Constitucional en matèria de legitimació activa per iniciar els procediments constitucionals, la qual vincula l'eventual vulneració del dret a la jurisdicció a la condició de ser part en el procés. I no trobant-se en aquest supòsit, considera que la recurrent no té legitimació per presentar el recurs d'empara.

- En base a aquesta manca de legitimació activa, entén que no s'ha vulnerat el dret de la Sra.

Nathalie Poupet a un judici de durada raonable, i, per aquest motiu, demana al Tribunal Constitucional que desestimi íntegrament aquest recurs d'empara.

3. Fonaments jurídics del Tribunal Constitucional

3.1. Una vegada el recurs d'empara ha estat admès a tràmit i, per tant, s'ha considerat que complimentava tots els pressupòsits i requisits establerts per la llei, la primera qüestió que es planteja és la de la *legitimatío ad causam* de la demandant d'empara. El Ministeri Fiscal, tal i com consta en els antecedents d'aquesta resolució, s'oposa a la legitimació activa, argumentant substancialment que la recurrent no ostenta la condició de part en la causa davant la jurisdicció ordinària a la qual atribueix la vulneració del seu dret a un procés de durada raonable, ja que va formular una denúncia, però no va presentar querella, ni va designar, en forma vàlida i deguda, representant processal en les diligències incoades; tot i que a les actuacions consta un escrit de compareixença del 30 de novembre del 2021, amb designa d'advocat i una sol·licitud de pràctica de diligències. El Ministeri Fiscal considera que la denunciant és un tercer aliè al procés i addueix l'aplicació al cas dels articles 36.1 i 87.1 de la Llei qualificada d'aquest Tribunal Constitucional i de la seva jurisprudència, concretada en les resolucions que van posar fi a les causes 1999-3-RE i 2000-10-RE. Després d'al·legar aquesta excepció, res manifesta sobre la durada del procediment.

3.2. L'article 36.1 a) de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional es limita a disposar que l'escrit de demanda ha d'expressar la legitimació activa del demandant. I és evident que l'escrit que interposa el recurs manifesta el seu "*interès per actuar*" -que és a la base de tota legitimació activa- fonamentant-se en la seva condició de perjudicada. És a l'article 87.1 d'aquest mateix text, i en relació concreta amb el recurs d'empara, quan s'estableix que: "*Estan legitimats per interposar el recurs d'empara els que hagin estat part demandant o coadjuvant en els processos esmentats en l'article anterior*". És curiós constatar que en la darrera modificació d'aquest precepte per la Llei 24/2018, del 18 d'octubre, del Codi de procediment civil, ha desaparegut la paraula "*part*" que figurava en el text anterior, així com el fet que es parli de "*demandant o coadjuvant*", terminologia més pròpia del procediment civil o administratiu que del procés penal. En una interpretació que superi el mer formalisme, s'ha de considerar que l'article 87 ve a establir una mena de legitimació automàtica i privilegiada per al recurs d'empara, però en cap cas excloent. Cal recordar que l'article 10.2 de la Constitució proclama: "*Es garanteix a tothom el dret (...) a un judici de durada raonable*". El dret a un procés sense dilacions indegudes es garanteix a totes les persones i, per la seva naturalesa, s'ha d'acomodar a les singularitats que li son pròpies. També constitueix un principi institucional que el recurs d'empara només és procedent quan s'ha esgotat completament la via jurisdiccional ordinària. I, en canvi, en els recursos basats en la demora injustificada, aquest Tribunal, seguint la línia marcada pel Tribunal Europeu dels Drets Humans, no estima exigible aquest pressupòsit. Si una persona veu afectat el seu dret a la jurisdicció per una durada excessiva d'un procés en el qual té un interès manifest, no resultaria lògic que hagués de fer ús del procediment urgent i preferent previst a l'article 41 de la Constitució. A més, com remarca l'informe del Ministeri Fiscal, ja en la seva denúncia la recurrent va manifestar la seva voluntat d'interposar querella i de constituir-se en "*acusació privada*", cosa que va succeir el 12 de juny del 2024, com ho acredita el document núm. 1 acompanyat a l'escrit de conclusions. Finalment, l'aute d'aquest Tribunal del 9 de setembre del 2000 (causa 2000-10-RE) té molt poc a veure amb el cas ara examinat, ja que el

problema central consistia en saber si els honoraris de l'advocat del fallit podien formar part de la massa concursal i si els recurrents estaven legitimats per reclamar-ho.

3.3. En sentit contrari resulta d'aplicació al cas la doctrina jurisprudencial continguda en la sentència d'aquest Tribunal del 7 de setembre del 2023 (causa 2023-38-RE) que va desestimar l'excepció de falta de legitimació activa plantejada pel Ministeri Fiscal, en un cas de durada irraonable d'un procediment penal en què no era part una companyia d'assegurances que anteriorment havia presentat una reclamació civil que va donar lloc a un procediment suspès per prejudicialitat penal de la causa, en la qual es considerava vulnerat el dret a un procés sense dilacions indegudes. En aquesta resolució ja s'argumentava -fonament jurídic 3.1, paràgraf 3 *in fine*- que la vulneració del dret a un procés de durada raonable és reclamable "*abans que el procediment judicial hagi finalitzat, sempre que es pugui constatar la (seva) vulneració*". A l'ordenament jurídic andorrà el perjudicat per un eventual delictes pot optar entre reservar-se l'exercici de l'acció civil *ex delicto*, deixar-la en mans del Ministeri Fiscal que és competent a l'efecte o actuar-la en el mateix procediment penal com acusador particular o actor civil. I en tots tres supòsits conserva el dret fonamental a la jurisdicció en el seu vessant del dret a un procés de durada raonable, si la dilació indeguda efectivament s'ha produït.

3.4. Entrant, doncs, en el fons de l'assumpte, constitueixen dates rellevants als efectes de considerar si el procés està mantenint una durada raonable, les següents: a) el 15 de gener del 2021, la interessada va presentar una denúncia davant del Ministeri Fiscal, el qual va ordenar al Cos de Policia investigar els fets denunciats, decisió que va donar lloc a un informe policial del 10 de maig del 2021; b) el 9 de juny següent, la Fiscalia va remetre les actuacions a la Batllia i va sol·licitar la incoació de diligències prèvies i la pràctica de determinades actuacions; c) el 30 de novembre del mateix any, la denunciant va presentar un escrit insistint en la pràctica d'aquestes diligències; d) el 16 de març del 2022, la Batllia va dictar un aute de bloqueig, de control bancari i d'embargament; e) el 7 de novembre del 2022, el coneixement de la causa va ser atribuït al batlle de reforç i sense cap altra actuació, el 18 d'octubre del 2023, es va procedir a canviar el número de la causa; i, f) el dia següent -el 19 d'octubre- es va presentar un nou escrit d'insistiment que va donar lloc a un aute, del 26 d'octubre, anomenat d'aclariment i de concreció.

3.5. La doctrina jurisprudencial d'aquest Tribunal, de la qual son mostra les sentències del 17 de gener del 2023 (causa 2022-60-RE), del 7 de setembre del 2023 (causa 2023-39-RE) i del 20 de novembre del 2023 (causa 2023-60-RE) ha recordat els pressupòsits per a l'estimació de la durada irraonable o de la dilació indeguda d'un determinat procés judicial. Son: i) la llarga durada; ii) la manca relativa de complexitat; iii) el risc de la demora; iv) que la dilació no sigui deguda a la part que l'al·lega; i, v) que resulti irrellevant el fet que la inactivitat sigui directament responsabilitat de l'òrgan judicial concernit. I ho ha fet aplicant la jurisprudència del Tribunal Europeu dels Drets Humans. En un primer moment aquesta doctrina jurisprudencial es va manifestar restrictiva en la sentència del 6 de maig de 1981, cas *Buchholz c/ Alemanya*. Després va ser notablement favorable en la sentència del 13 de juliol de 1983, cas *Zimmermann i Steiner c/ Suïssa*, i, en la sentència del 27 de juny del 2000, cas *Frydlender c/ França*. Posteriorment, s'ha mantingut en aquesta mateixa línia en la sentència del 27 de setembre del 2011, cas *Ortuño Ortuño c/ Espanya*, amb esment de les sentències del 16 de novembre del 2004, cas *Alberto Sánchez c/ Espanya*, i, del 9 de juny del 2009,

3.6. En el cas sotmès a la jurisdicció d'aquest Tribunal concorren tots els pressupòsits esmentats en el fonament jurídic anterior. Han transcorregut més de tres anys des de la formulació de la denúncia i més de vuit mesos des de la darrera actuació judicial, i aquests son uns terminis excessivament llargs en funció de les poques actuacions dutes a terme. D'altra banda, les diligències s'han limitat a seguir la línia de les mesures de caràcter real -bloqueig, control i embargament- sense que constin altres activitats adreçades a la investigació dels fets suposadament delictius i a les mesures preventives de caràcter personal. El procés no té una complexitat fora d'allò que sigui normal. La recurrent pateix i assumeix el cost de la demora que pot arribar a frustrar el seu dret a la jurisdicció. No se li pot atribuir causalitat a la seva activitat processal. I resulten irrelevants els motius pels quals l'òrgan instructor o els seus col·laboradors tècnics no han actuat amb major celeritat.

3.7. L'estimació de l'excessiva i indeguda durada del procés determina l'adopció d'aquelles mesures que l'article 92 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional estableix per tal que siguin adoptades per la reposició de la recurrent en la plenitud del seu dret a un procés de durada raonable, en la línia fixada en la sentència d'aquest Tribunal del 17 de gener del 2023 (causa 2022-60-RE) sense fixar, però, un termini concret com ha decidit aquest Tribunal en casos semblants. La poca entitat de les actuacions dutes a terme i en una única línia ho fan molt difícil. No obstant això, cal recordar l'obligació que tenen els òrgans judicials de tramitar els processos amb celeritat i en un temps coherent amb la realitat actual, *hic et nunc*. De manera que, si persistís la inactivitat, la persona perjudicada podrà demanar novament l'empara.

3.8. En darrer terme, cal fer referència a la indemnització sol·licitada per la part recurrent. De conformitat amb l'article 92.2 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, és evident que l'estimació del recurs d'empara comporta una indemnització a determinar per la jurisdicció ordinària.

3.9. L'estimació del recurs d'empara comporta que no resulti procedent cap especial condemna en costes.

Decisió:

En atenció a tot això que s'ha exposat, el Tribunal Constitucional, per l'autoritat que li confereix la Constitució del Principat d'Andorra,

Ha decidit:

1. Estimar el recurs d'empara interposat per la representació processal de la Sra. Nathalie Poupet contra la inactivitat de la Secció d'Instrucció Especialitzada 3 de la Batllia en relació amb les DP 7000077/2023.

2. Declarar que s'ha vulnerat el seu dret a un judici de durada raonable, reconegut a l'article 10 de la Constitució.

3. Determinar que la Batllia -Secció d'Instrucció Especialitzada 3- ha d'adoptar aquelles mesures que l'article 92 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional estableix per tal d'assegurar la reposició de la recurrent en la plenitud del seu dret a un procés de durada raonable.

4. Declarar que la recurrent té dret a ser indemnitzada en la quantia que determini la jurisdicció ordinària mitjançant el procediment adient.

5. Declarar que l'estimació del recurs comporta que la imposició de costes no sigui procedent.

6. Publicar aquesta sentència, d'acord amb allò que disposa l'article 5 de la Llei qualificada del Tribunal Constitucional, al *Butlletí Oficial del Principat d'Andorra*.

I així, per aquesta sentència nostra, que ha de ser notificada a la representació processal de la recurrent, a la Batllia i al Ministeri Fiscal, ho pronunciem, manem i signem a Andorra la Vella, el 12 de juliol del 2024.

Jean-Yves Caullet Joan Manel Abril Campoy

President Vicepresident

Josep-D. Guàrdia Canela

Magistrat

